

"סליחות" - לא "כתב אישום"

חמוד בעולם, אבל אתה חייב לבקש סליחה, כי אסור להרביץ!

'אני לא מבקש סליחה! אני לא! שהיא תבקש!'

מכירים את זה? זה לא תמיד שימי, ולא תמיד איגלו, ולא תמיד צביטה ממנו אליה, המון פעמים זה ממנה אליו... ואתם מכירים גם את העקשנות שלנו: 'תבקש סליחה! ויהי מה. אנו לא מסכימים להמשיך לסדר היום, ולתת את כל החיים וכמעט את המות, כל עוד הילד לא יבקש סליחה, והוא מתעקש.

נתבונן כאן בשני דברים: א'. למה הילד מתעקש שלא לבקש סליחה. ב'. למה אנחנו מתעקשים שהוא כן יבקש סליחה. אבל קודם לכן הבה נבדוק מה זה בכלל בקשת סליחה. ומה זה נתינת סליחה. לא נעמיק בדיוק להבין את ההבדל בין סליחה למחילה, ובין שתיהן לבקשה, אבל בואו נברר, כי מה בווער לנו שהילד יבקש סליחה. ולמה הוא לא כן מסרב.

במשך שגרת היום, האדם עושה אין ספור פעולות, מרביתן ללא תשומת לב. ונפש האדם, היינו הכישורים והרעיונות הפנימיים שמפכים בתוכו, נבנים ונמדדים על ידי פעולותיו. אם אדם יעשה פעולות טובות ומועילות, אפילו מבלי לשים לב - ונפשו תתרגל לטוב. ולהיפך, אם למשל אדם יתרגל לומר מילים כמו: מה יהיה? מה ייצא ממני? וכן הלאה, אפילו מבלי להתבונן במילים, ומתוך קלות ראש וחוסר שימת לב - יהפוך האדם לחרדתי ולמריר.

אם כן איפוא, בשביל לבנות את הנפש בצורה חיובית, אנחנו חייבים דבר ראשון לעורר הכרה והתבוננות, ולקחת אחריות על מעשיו, או לפחות על חלקם. שילד מתפרץ, פעם ועוד פעם, אנחנו חייבים להפנות את תשומת לבו, שיראה שהוא מתרגז, שיראה שהוא מרביץ, אחרת זה יהפוך להיות חלק מהנפש שלו. "סליחה", זהו דבר שמוציא את הילד מעצמו, מהכעס שלו ומהמרירות שלו, ומביא אותו

שימי הרביץ לאחור. הוא היה רעב, וגם צמא, זה הרגע הוא שב מהגן-חיידר, וזה כבר סוף הקיץ כאשר השמש שוכחת פרופורציות ומצליפה בהפקרות מוחלטת על הילדים המשתרכים מגניהם או בית ספריהם, לביתם הממוזג.

ולאחר כל העלל והזיע הזה, הוא תופס אותה ומשחקת עם הרכבת שקיבל מסובו רק לפני שבועיים. ובזה עלתה תמותו עד קידקדו הרופס. לא הסתכלו והצמא התנוק באחת, והוא בעט בה ואף צבט את זרועה, עד שזו הכחילה. 'אני רוצה איגלו, הוא צרד לאמו. כשברקע נשמעות יבבותיה של האחות הצבוטה.

'אני רוצה איגלו, עכשיו! אמא משיטה אליה מבט ציבי, ואומרת: 'לא שימי, לא תקבל איגלו עד שתבקש סליחה! שימי מתעקש: 'אבל היא נגעה ברכבת שלי, מה אני יכול לעשות. מה זה כאן, היא תגיע בכל מה שהיא תרצה ואני יצטרך לשתוק? מה זה? אני לא מסכים! מה היא יכולה לשחק עם הרכבת שאני קיבלתי מה?!

אמא לא מלתינבעת. הטענות יפות וחמודות. והיא מסמנת לעצמה שיש על מה להודות לה; כשלאנדה עיניה הילד מתפתח, ולומד לעמוד על שלו, לטשוח טענות - בקיצור גדל הנער. אבל עד צביות זה החלק שלה בספור. על זה היא צריכה לעמוד, ולחנך את שימי מה הפירוש לגדול ולעמוד על שלו, ומה הפירוש לצאת מכלל שליטה בחמת זעם.

'שימי, שתי כבד מים, ואתה כבר לא צמא. אבל איגלו אתה לא מקבל עד שתבקש יפה סליחה! עכשיו הוא נשכב ורוקע גלילים, מייבב: 'אני לא יבקש סליחה! שהיא תבקש סליחה! היא לא תיגע בדברים שלי! זה הרכבת שלי! קיבלתי אותה מסבא! לא היא! זה רק שלי! לא שלה! 'נכון שטוב, אתה צודק, אבל אתה צריך לבקש סליחה. להרביץ ולצבוט זה מעשה רע שאסור לעשותו, לכן לא תקבל איגלו עד שתבקש סליחה!'

'עכשיו גם את לא אוהבת אותי, אני יודע, את אוהבת שמותי לה לנעת ברכבת שלי, את גם לא אוהבת אותי! - יבבה מתחדשת. 'אני כן אוהבת אותך, אתה ילד הכי יקר והכי

טוב בעולם! אתה הכי חשוב ויקר לי בעולם! ...

אני לא יודע אם זה קשור, אבל אני כמעט בטוח שכן. יש לנו חשש כזה. מן החלחה מצמיחה כזאת מהיום הראשון של סליחות.

מי שחושב שהוא מפחד בגלל שהוא הולך להיגש פנים בפנים עם מלך הכבוד, יעצור ברגע זה מקריאת דברינו. אבל הרבה מאתנו חוששים ממשוה אחר. מפחדים מהסיפור הזה של "לבקש סליחה". מפחדים שוב פעם לגלות כמה אנחנו לא טובים, כמה אנחנו לא בסדר, כמה שבנו על כל טעויותינו וכמעט לא זנו מילימטר מאז השנה שעברה. מפחדים להתחלבל לראות שה-כ-ל שחור ואפור כזה, שה-כ-ל טעון סליחה, והכל לא טוב. די! אנחנו רוצים להיות טובים. די להתחרר ברגע!

אנחנו קצת דומים לשימי ששוכב על הרצפה, טומן ראשו בין זרועותיו, ולא יודע שאמא בטוחה בלי שום ספק, שאין ילד טוב בעולם יותר משימי שלה, לא יודע שאבא מעריך אותו לגמרי ומאמין אפילו שיתקיים בו הפסוק 'ונבאו בניכם... אבא רואה כאן נביא קטן, כפוטנציאל, שוכב על הרצפה ושואג במר לבו.

ואנחנו לא מאמינים, שהשם יתברך מאמין בנו עוד יותר, הרבה הרבה יותר ממה שאנחנו מאמינים בשימי ובשרה'ה שלנו. הוא רק רוצה שנעשה הפרדה בינו לבין המעשים שלנו.

הוא רוצה שכמה ימים בשנה, נסתכל על עצמנו במשקפים אחרות. מבחוץ. זו לא האשמה. זו לא השפלה. זה כבוד גדול להגיד סליחה. לקחת אחריות על המעשים שלנו. לשמוע בזינונו, להסתכל ולהביט בו בשוויון נפש. ולנפנף אותו מעליו. זה כבוד גדול.

כשנשכיל לראות את העונג העצום שבתהליך הזה, נרוץ אחרי זה, נרוץ אחרי הרגע הזה של הסליחה, של הרכנת הראש, נדע להרגיש ולחוש בנייתוח הענשה באותו רגע, ניתוח להסרת גידול. אתם יודעים כמה טוב אחר כך נוכל לראות?! כמה טוב נוכל להיראות?!

עטרת פז ממחשבת המוסר

"ויראוך כל המעשים"

אמר קהלת בסיום דבריו "סוף דבר הכל נשמע את האלוקים ירא ומצוותיו שמור כי זה כל האדם" וכך אמרו חז"ל "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים" כל מקרנו וקורותינו פה בעולם שמימי לגמרי. כל הריצות וההשתדלויות לא מוסיפות מאומה למה שנגזר, רק דבר אחד "בבחינה" והוא צדיק או רשע. "מה ה' אלוהיך דורש כי אם ליראה" אמר הגר"ג אידלשטיין שליט"א על האסונות הקשים שהתרחשו בבין הזמנים האחרון. כי לאו דוקא לומר שזה עונש, יתכן כדי קורה לעורר את הציבור ליראת שמים ולאילו שנפטרו הדבר המהווה זכות שמתעוררים בגינם. הרבה חיזוק יש בבטחון והשגחה פרטית והמסקנה המתבקשת לאחר שמבינים שיש בורא לעולם. היא שהעולם אינו הפקר, יש דין ויש דיין ועל הכל יביא האלוקים במשפט. זו המצווה "את ה' אלוהיך תירא" לעורר את עצמו כאשר מזדמן לידו דבר עבירה.

בפרשה יש את עניין הקללות שידוע מה שאמרו שהתקיימו בחורבן בית שני והרבה מן הדברים התקיימו ר"ל בחורבן האחרון בזמן השואה. מעשה נורא סופר, אודות יהודי אחד שהיה ניצל שואה, והגיע מאד ולשאת את המסע למקום. צ"ל. אותו יהודי עבר את כל המחנות המזוינים, את השעבוד המפרך, את העבודה בתנאים התת-אנושיים של הנאצים י"ש, את שבעה מדורי גיהנום. ותוך כדי השיחה נתברר שלא זכה היחידה הזה לשום חייוך דתי. עם הארץ גמור היה, רק פסוק אחד בודד ידע, ואותו הוא ידע היטב. ומה היה פסוק זה?

"תחת אשר לא ידע עבדת את ה' אלוהיך בלבו ובשכלו, ונתן עול ברזל על צווארך עד שהשימוך בראשך... כי הוא הולך ושוב ובצטט לא הפסק לרוב. עד שחוטטו המליץ באתך... כי הוא הולך ושוב שהוא יודע. ע"כ. יש יראה ויש שמחה. 'גילו ברעדה" לזכור את העונש ומצד שני לקיים מצוות בשמחה. בדילו ורחימו אשר בחר בנו מכל העמים.

לעטר פתורא דרושים נאים לפרשת השבוע

הנשמה לך והגוף פעלך

בביאור דברי הכותב "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל" מצאנו פירוש נפלא בספר 'תבת גמא' לבעל המפ"א בשם 'האגון הקדוש דרשן וק"ק פוזנא יע"א ז"ל, שאמר רשעים מלאים חרטה אבל כשעושה עבירה והוא בשמחה, אז יותר עונש, תחת אשר לא עבדת כו' והיית בשמחה כו' ודברי פי חכם חן, ובפרשת ויקרא ביאר את הדברים יותר, שברוך כלל הגוף חוטא ללא הסמכת הנפש, אבל לפעמים אף הגוף מסמכת את הגוף לחטוא, והסימן לכך הוא, שאם האדם בחרה לאחר החטא, סימן שהחטא היה ללא הסמכת הנפש, אבל אם הוא בשמחה לאחר החטא, אי"כ היה זה בהסמכת הנפש ואין לך פחיתות גדולה מזו. וזו התיבועה הגדולה אליה כיוונה תורתנו הק' - 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוהיך' ואי"כ כן היית 'בשמחה ובטוב לבב', עכתי"ד.

ונראה להוסיף בזה, הדנה איתא באלשיך בשם קבלת חכמי האמת (פראש"ג, ע"ד) שכשאר אדם חוטא, הנשמה היא חלק אלוהי ממנו, עוזבת את הגוף מכיוון שהיא לא יכולה לסבול את החטא, ולכן הנשמה לא נענשת על החטא כלל, אלא רק הגוף והנפש והרוח, שנמצאים בזמן החטא, הם נענשים עברו, עיי"ש. ונראה שזו הכוונה באומרנו 'נשמה שננת בי טהורה' דהינו שלעולם היא תישאר טהורה, מכיוון שהיא עוזבת את הגוף בזמן החטא. ולפי"ז י"ל שלאחר החטא, בשעה שהיא חוזרת אל הגוף, מכיוון שהגוף חטא בזמן שהיא נעדרה, הרי היא חוזרת עכשיו לגוף עכור יותר ממה שהיה בשעה שהיא עזבה אותו. וזו היא הרגשת החרטה הנוראה שיש לאחר החטא - הרגשת העצבות של הנשמה שמעשיו היא צריכה לשכון בגוף עכור יותר. אמנם, כאשר אדם מרגיש שמחת לאחר החטא, אין זה אלא מכיוון שהוא כבר הפסיק להרגיש את הנשמה שבו, גופו נהיה כ"כ עכור עד שהוא חוסם את הנשמה מלהשפיע עליו כלל. וזה מולך הדברים - "תחת אשר לא עבדת" - כ"כ לא עבדת את ה' אלוהיך עד שאתה כבר "בשמחה ובטוב לבב" לאחר החטא, שהנשמה הטהורה שבך כבר לא מורגשת כלל מרב התחזקות עבירות הגוף.

ואם תשאל, א"כ מה התקנה לכזה מצב? התשובה היא שיש שתי אפשרויות, או ע"י שיוחלחל כל הגוף העכור וישר וייתר, אז ממילא שוב יהיה בכח הנשמה להשפיע עליו בשנית או ע"י שישוב בתשובה יתורמו בחזרה כח הנשמה וממילא לא יצטרכו הייטורים. וזו כוונת התה"ק בהמשך הכתובים - "ועבדת את אויביך אשר ישלחנו ה' בך ברעב ובצמא ובערים ובחסר כל ונתן על ברזל עד צווארך עד שהשימוך כוחו למצב כזה של "בשמחה" בזמן שאתה "לא עבדת את ה'", אי"כ אין ברירה אלא "ועבדת את אויביך", תקנתך היא שבירת הגוף "ברעב ובצמא ובערים ובחסר כל" רח"ל, שאין זה עונש אלא התקנה שנתורה בכזה מצב. ונראה שזו הכוונה באומרנו בסליחות 'הנשמה לך והגוף פעלך חוסה על מעלך', שלכאורה הוא תמוה, וכי הגוף לא יעל? וכי הנשמה לא 'פעלך? אלא כוונת הדברים כן היא - הנשמה לעולם תישאר 'לך', שלא שייך בה לא חטא ולא עונש כדברי האלשיך, אמנם הגוף 'פעלך' לא נתון לך לפעול בו במקרה הצורך, שאם ח"ו חטא והתחזק כוחו העכור הרי צריך להכניעו ע"י יסורים, אבל מ"מ אנו מבקשים 'חוסה על מעלך', שהרי אנחנו חוזרים בתשובה ומחזיקים כח הנשמה, אי"כ רחם עלינו מצד זה שכביכול עמלת ביצירת הגוף, ודרך האומן לחוס על יצירתו, וא"כ ע"י שיוחלחל תהיה תקנתו בתשובה בלבד ולא יזדקק ליסורים, 'עשה למען שמך'.

כל פרי האדמה אשר תביא מארצך

ולהוציא מארצך, ללא שגוף האדמה תהיה שלך. וניחא לפ"ז למה גבי הבאה כתוב "כל פרי" דאיתי לאתווי הפירות שאינם פרי האדמה, אלא פירות הניקה. וכמו"כ יבואר הא דכתוב לשון הוה גבי הבאה, דאיתי לאתווי פירות שבאות מקנין פירות שכל נתינתם לשעה היא, משא"כ גבי מקרא ביכורים בעי' קנין הגוף, ומיירי באדמה אשר נתת. וז"ע ברמב"ם פ"ב מביכורים ה"א שכתב, נתן לו חבירו רשות להבירך בתוך שלו אפילו לשעה הרי זה מביא בכורים כו. ועי' במהרי"ק שצידד דמביא ואינו קורא, דלענין עיקר הבאת ביכורים סגי בניקה, ולא לגבי מקרא ביכורים].

והנה בפשטות מקרא ביכורים מתחיל מפסק ה, וענית ואמרת ארמי אובד אבי כו' (עי' פ"ג מביכורים מ"ו), אמנם מה שכתוב בפסוק ג, ואמרת אליו הגדתי היום לד' אלקיך כי באתי אל הארץ הביכורים. ויתכן דאמירה זו אינה הודאה על הקרקע הפרטי שניתן למביא ביכורים (כמו בפסוק י'), אלא הודאה על מה שתבאנו הקב"ה לארץ זבת חלב ודבש, שממנה קיבל המביא ביכורים זכות יניקה.

ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ד' אלקיך נתן לך. הנצי"ב העיר על אריכות הלשון, דאילו היה כתוב מראשית כל פרי האדמה אשר ה' אלהיך, היה מובן הענין. עוד יש לדקדק, דלהלן פסוק י' גבי מקרא בכורים כתוב, ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתת לי ד'. וכמה שינויים יש בין הפסוקים. א. בפסוק ב' כתוב כל פרי, ולא בפסוק י'. ב. בפסוק ב' כתוב "נתן לך" בלשון הוה, ואילו בפסוק י' נתת לי בלשון עבר, ובפשטות היינו משום דההבאה נכתבה ע"ש העתיד, משא"כ נוסח מקרא בכורים הוא לאחר הבאתם. ג. בפסוק ב' הוזכר ארצך ולא בפסוק י'.

ויתכן לבאר, דהנה בב"ב קלו: איתא, המוכר שדהו לפירות ר"ל אמר: מביא ואינו קורא, דקנין פירות לאו קנין הגוף, וכתב הרשב"ם, שאינו יכול לקרות האדמה אשר נתת לי, ומיהו בהבאה חייב דכתיב אשר תביא מארצך שהרי שיעבד לו יניקת הקרקע לפירותיו. ומהרש"ל הבין דיש חילוק בין לשון אדמה לבין לשון ארצך. אמנם יתכן ד"אשר תביא מארצך" מתפרש פירות אשר תצליח להביא

לרגל האירועים הצפויים בבריטניה הגדולה, ראיתי לדון האם מותר להסתכל בטקסי הגויים העומדים להערך שם בעתיד הקרוב. יש לדון האם מותר להסתכל בשתי וערב שהוא סמל האמונה באותו האיש.

איתא בגמ' שבת קמט. דיוקנא עצמה אף בחול אסור להסתכל בה משום שנאמר אל תפנו אל האילים. מאי תלמודא, אמר רבי חנין אל תפנו אל מדעתכם. ובביאור אסור זה נחלקו הראשונים. רש"י מפרש אל מדעתכם = אל אשר אתם עושים מדעת לבכם וחלל שלכם. ובפשוטו כוונת רש"י כמ"ש בתורי"ד שם פי' לישנא דאילים דייק, דאי כשנעשו לשם ע"ז מיירי לימא אלהים אחרים, דלא אשכחן בשום דוכתא שקרא משה לע"ז אילים. אלא ש"מ זהו פירושו של אילים, דבר ריק, שאע"פ שלא עשיתם אותם לצורך לעבדם אלא מדעתכם ומרצונכם עשיתם אותם לצורך בעלמא, אל תפנו בהם. ולפי שיטה זו אין כאן לתא של ע"ז אלא מיירי בכל ציור שאיננו עניני תורני שאסור להסתכל בו. וטעם הדבר כמ"ש במאירי שם שהם דברים המושגים לבו של אדם ומפנים אותו לכטלה ומיאישים אותו מעבודת בוראו.

אמנם תוס' שם כתבו, נראה דבשויה לשם עבודה זרה אמו, אבל לנוי מותר. בדמשמע מנבן של קדושים דלא הוו מסתכלי בצורתא דזוזא מכלל דאחריני הוו מסתכלי. ומבואר מדבריהם דאסור זה שייך בצורות של ע"ז בלבד ולא בצורות בעלמא. ובע"ז נ. כתבו לדחות הראיה מבנש"ק, ושמו בצורתא דזוזא שרגיל לראות בה תדיר לא שייכא בה הפנאה ואפי"ה לא מסתכל. ומבואר דסברי כשיטת רש"י דגם בצורה בעלמא אסור להסתכל.

ובדברי הרמב"ם בפ"ב מהלכות ע"ז נראה דסבר כהתוס' דשבת וז"ל, ספרים רבים חבוי עובדי כוכבים בעבודתה היאך עיקר עבודתה ומה מעשיה ומשפטיה. צונו הקדוש ברוך הוא שלא לקרות באותן הספרים כלל, ולא להרהר בה ולא בדבר מדבריה. ואפילו להסתכל בדמות הצורה אסור, שנאמר אל תפנו אל האילים, ובענין הזה נאמר ופן תדרוש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו, שלא תשאל על דרך עבודתה היאך היא, אף על פי שאין אתה עובדה. שדבר זה גורם להפנות אחריה ולעשות כמה שהן עושין, שנאמר ואעשה כן גם אני. מבואר מדבריו דאסור זה ד'אל תפנו' עניינו פניה לע"ז וכדעת התוס' בשבת.

והמג"א בס"י ש"ס ק"כ כתב התוס' והרא"ש כתב דדוקא בדיוקנא העשויה לשם ע"ז עובר, ע"ש. אבל בע"ז דף נ' כתבו התוס' דאפי' בכל דיוקנא אסור אלא בצורתא דזוזא שרי שרגיל לראות בה תדיר ולא שייך הפנאה. והעולם נוהגין כסברא ראשונה. ונ"ל דראיה בעלמא שרי לכ"ע ע"ש רב"ט. וכתב המחצ"ה"ש לבאר דברי המג"א, דדוקא הסתכלות שהוא בעיניו יותר הוא דאסור, וזה החלוק בין ראה להסתכלות, וכמו שכתוב סימן רכ"ט דאסור להסתכל בקשת, והא עכ"פ צריך לראותו קודם שיברך, אלא על כרחך דלא אסור רק ההסתכלות.

והנה באגרות משה חיו"ד ח"א סי' קסט נשאל אם מותר לסחור בבולים שיש עליהם צורת שתי וערב. ויש בדבריו שם כמה חידושים נפלאים. ראשית, בביאור דברי התוס' ע"ז שכתבו שדיוקנאות ששל המטבע רגילים לראותם תדיר וז"ל, ופשוט שאין כוונתם שכלל המטבע רגיל לראות, דא"כ קיבשע חדשה, שלא מתחלה לראות בצורת המטבע. וגם אין מותר במטבע חדשה, שלא מצוין חלוק בה. וגם אין מותר עני שלא מצוין אצלו מטבעות. אלא הפירוש הוא, דמחמת שיעשה לראות בה תדיר לא כדרך שאר ע"ז נעשה רק להסתכל בה בעת שרוצים לעובדה, לא שייך הפנאה בהסתכלות כיון דיועו לכל שההסתכלות בה הוא בשביל ענין המטבע.

עוד כתב שם, וגם לא ברור לי שיהיה בכלל אסור להסתכל בשתי ערב שלהם. דקיתור נוטה שילכא אסור, כיון שאינו הע"ז עצמה שעובדין לזה, ר"ל אף על חק עכו"ם להחזיק סימן זה לעבוד הע"ז בה. שלא מצינו בכ"ג שיהיה אסור בהסתכלות. ורק מצד הרחקה מן הכיעור יש להחמיר בנעשו לעבודתם חק שלהם, ולא במטבעות וסטעמפס שאין להחמיר. אמנם יש מהפוסקים שנקטו דשתי וערב הוא צורה הנעבדת וכדמבאר בדברי הריטב"א ע"ז מב: וז"ל צורות שתי וערב שרגילין גוים לציייר בכלים של כסף מותרים, דאע"ג צורות שתי וערב נעבדת היא להם, הא ידעינן ודאי דלא פלחי לה בכלים, ולא עוד אלא שהם אין עובדין אלא לצורת שתי וערב שטימא אותה הגלח ומשמע דשוי"ע גמור כמו שיש בכנסיות וכיו"ב חשיב צורה הנעבדת וממילא אסור להסתכל בה. וכן משמע בדברי הרמב"ם בס"י קמא ס"א, ע"ה הר צבי חיו"ד סי' פה. וגם לפי דברי הגרמ"פ, לכאורה בטקסי המלוכה בהם יש שימוש נרחב בסמלים ונצריים, יש להמנע מלהסתכל משום הרחק מן הכיעור. אמנם לדברי המג"א נראה דדווקא בהסתכלות, אבל ראה בעלמא כשאינו מתכוון להתיבון בסמלים אלו, בזה כו"ע מודו. ויל"ע אם יש בזה הרחק מן הכיעור.

הנה כבר הבאתי לשון הרמב"ם דלעיל דאסור לקרוא בספרים העוסקים בעבודתה של עבודה זרה. ולכאורה מכ"ש שאסור להסתכל על טקסים של עבודה זרה. אמנם לכאורה טקס הכתרה עצמו אינו טקס של עבודה זרה, כי אין בו מצד עצמו הפלת דתי ואין בו השתחוויה לע"ז וכיו"ב. וממה שנודע לי, יש שם שבועה לע"ז וכן תפלות ואכתי צ"ע למעשה.

עטרת חסידים

ממשנת החסידות על פרשת השבוע

תכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה - בשמחה ומאור פנים

הענין. והרא"י שלא יכלו לעמוד בניסן העשירות. ומתוך העניות יהי' הגאולה במהרה בימינו. וזה כמ"ש במשנה המקיים התורה מעוני סופו לקיימה מעושר ומבטלה מעושר סופו לבטלה מעוני. ושניהם נתיקים בנו כי ע"י שלא עבדנו בשמחה כו'. ומ"מ יתיקם גם הסיפא שעי" שמתחזקים בגלות לקיים התורה לסופו לקיימה מעושר. ואיתא בשם האר"י ז"ל פ"י מרוב כל להיות שמח בעבודת השי" יתור מכל מיני טוב שבעולם ע"ש דפח"ח. ולפי דברינו הג"ל נאמר כי זה עצמו העצה להיטאר גם במדינת העושר. אם החשק והרצון יותר בעבודת השי" מכל הרוב טוב שיש לו. ממילא מתקיים גם הרוב כל. וזה ענין השבח תורה וגדולה במ"א פ"י שצריך להיות כלי שיוכל לקבל טובת עוה"ז ושלא לפשוע בתורה ע"ז. וזהו הברכה והשיגור כן והותירך ה' לטובה כו' פ"י שיהי' נשאר בעבודת הבורא גם כשהי' לו כל הטוב. אך כשפשענו מתוך השביעה. צריכין אנו לתקן בחב"י העניות והיסורים. וז"ש והשיבך כו' מצרים באניות בדרך אי"א כו' לא תוסיף עוד לראותה. כי השי" רצה שנה"ל למי בני חרין ועתה צריכין לחזור לעבוד מתוך היסורין והמצרים. וזה נק' דרך רחוק כמ"ש היתה באניות כו' מרחק הבית לחמה כו'. ובוזרה חדש דורש א"ת באניות אלא בעניות ע"ש והכל אחד כמ"ש. ומה שכתב בשם האר"י ז"ל הבט נא וראה בספ"ק ש"לה' שעת האותיות אות ת' ותחיה נפשך וכבר הרחבנו בדבריו הק' במקור"א, וע"ע בכ"מ בפרשתינו.

ענין זה של עבודת השי"ת בשמחה שזר כמין חומר גם בראשית הפרשה - בפרשת ביכורים המורה על התחדשות בעבודת השם מתוך חיות ושמחה, וכפי שתאריך בה בספרים הקדושים, ונמשיך בלשון קדשו של הרה"ק מגור ז"ע בשפת אמת: "בפסוק ולא שכחתי פרש"י ולא שכחתי מלבדך על הפרשת מעשרות. מה שתולו הברכה בזה. כי עיקר קיום המצות לעשותו בשמחה ואהבה. וכפי מה שמתחזק האדם כל היום לקיים המצות כך יכול לעשותם באמת. לכן מקדימין ברכה אל המצוה להראות החביבות וזה הכנה אל המצוה. ובהז' יש ברכה בהמצוה ונשאר הארת המצוה באדם כל היום. וכמ"ש ז"ל המצות שקיבלו עליהם בשמחה עדיין עושין בשמחה. כן הוא בכל פרט כשעושי המצוה בשמחה נשאר כח המצוה באדם לעולם. וזה לא שכחתי שאין לאדם לשכוח לעולם חביבות המצוה. לא שכחתי קודם מעשה המצוה ולא נשכח ממני אחר עשיות המצוה וזה ענין ברכת המצות."

פרשתינו מסמלת את סיום שאת היפך הברכות לקראת התחדשות השנה החדשה לשנה טובה מתוקה מבורכת ומעוטרת כל מילי ממיטב ברוח ובגשם. הרבה לימודים לזימים אנו מענייני הפרשה וענשתם השם בכלל ובימים אחרית וראשית השנה בפרט, מענין לענין נציון לעובדה נפלאה שאירע אצל הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל ז"ע, פעם אחת בא חסיד אחד לפניו כשבויעיים לפניו ראש השנה וביקש: "יברך נא הרבי תכלה שנה וקללותיה!". ונענה הרה"ק מטשערנאביל ואמר: "השי"ת יעזור שכבר יהיה 'תכלה שנה בברכותיה' - שהשנה תסתים עם ברכות... (מאורי אור)

אחת הלימודים המרכזיים בפרשת התוכחה שבפרשתנו היא הציווי האלוהי לעבוד את השי"ת בשמחה וכמו שכתוב "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל", ולמרות אשר הפירוש הפשוט היא אשר לא עבדנו את ה' בעת שהיה לנו שמחה ורוב כל, כבר פירשו הרמב"ם שיש בזה ציווי רמז לחיוב עבודת השי"ת בשמחה וכלשונו הזהב הידועים (הלכות לולב פ"ח ה"ט): ("השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה בהו' עבודה גדולה היא וכל המונע עצמו משמחה זו ראו להפרע ממנו שנאמר (בראש כ"ח) תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב".

ורבותינו הקדושים הרחיבו במעלת וחובת עבודת השי"ת בשמחה, לשמח במצבו הן ברוחניות והן בגשמיית ולהאמין באמונה שלימה שיש להקב"ה נחת רוח מעבודתו וכלשונו הזהב של הכהן הגדול רבי צדוק מלובלין ז"ע שיש להשם יתברך עסק עמו ושאינו פועל בטל" וכל המסתעף מזה.

פתח דברינו יאיר בדברות קדשו מלהבות אש של הרה"ק השפת אמת מגור ז"ע (תרמ"ג) ז"ל"ק: "יש ללמוד מזה, דמכל שכן במדה טובה, כשבני" עובדין להשי"ת בגלות בשמחה אע"פ שהם בחוסר כל מזה יבא הגאולה בעזה", ולכן נכתב סיבת הגלות לידע אין לתקן זה ע"י ההיפוך להתחזק בשמחת עבודת השי"ת גם מתוך היסורין, ובאמת הי' רצון המקום ב"ה וב"ש שנעבוד לפניו מתוך הרוב כל. (ומקום השפ"א לבאר היטב עבודת האדם בעת הגלות מתוך ענין ויסורים גשמיים או רוחניים, הבט נא וראה הפך בה והפך בה ותחיה נפשך: ואיתא שיש נסיון בחב"י העושר ויש בחב"י עניות ושנסיון העושר קשה משל

הרהורי תשובה ברכבת סיפור לימי הרחמים והסליחות

הצאר ניקולאי, ושמו לייב.

המשיך הצדיק לשוחח עמו, ותוך כדי דיבור נודע לו עד כמה, רחמנא ליצלו, התרחק הבנש"ק הלזה מאביו שבשמים.

פתח לו ה'דברי שמואל' פתחי תשובה, וסיפר לו מעשה מזקנו הקדוש רבי לוי יצחק בן שרה שאשא, סגנון של ישראל.

...

איש יהודי היה בבארדיטשוב ושמו יעקב, שמצבו הרוחני לא היה כפי טוב, רחמנא לישזבן, וברבות הימים נעשה מכור לשכרות וגם למשחק ה'קארטין', ולכן היו שקראו לו 'יענקל' שיכור', והיו שכינו אותו 'יענקל קארטין שפילער'. אלו ואלו הבחינו בו שכל מהותו של האיש נמחק והיה לשיכור ולמשחק, עד שאבד לו הצלם האנושי.

ובכל עת שהיה הרה"ק רבי לוי יצחק פוגש את יענקל היה מאיר פניו אליו וכה אמר לו:

'יענקל! הנני מקנא בך! שכן אמרו חז"ל (וימא פו, א) שהשב בתשובה מאהבה זדונותיו הנפכים לזכויות, אוי יענקל! כמה זכויות יהיו לך כשתשוב בתשובה...'

'רבי רבי' - היה יענקל תמיד משיב לו בליצנות אחת שדוחה מאה תוכחות - 'לשנה הבאה יקנא בי הרב יותר, שכן אז יהיו לי זדונות פי כמה...'

ביום בהיר אחד אירע הדבר. יענקל התמוטט בביתו, והרופאים שהובילו אל מיטתו בדקו ומצאו כי קרובה שעת פטירתו מן העולם. אשתו, שיראת ה' הייתה, יצאה מיד בריצה אל מעון קדשו של הצדיק רבי לוי יצחק, וביקשה ממנו שיסור נא אל מיטת בעלה הגוסס, אולי כעת ישוב בתשובה, טרם יעמוד לפני בית דין של מעלה.

הואיל הצדיק לבקשתה, והוא בא לבקר את יענקל במיטת חוליו.

'הגד נא יענקל' - פנה אליו שוב ברוך ובחמלה - 'הלא תמיד כשאני מביע בפניך את קנאתי בך, אתה עונה לי שלשנה הבאה אקנא בי יותר, ובכן, מה תאמר כעת?...'

'יענקל כבר לא שחק הפעם. ארשת פניו הראו רצינות רבה, ולפתע החלו דמעות לבצבץ מבין ריסיו עיניו.

'זוכר אני במעשה' - סיפר ברטט, והרבי הקשיב לקולו באהבה.

לצורך פרנסתו הייתי חוכר פונדק ומאת הפריץ, שליט המחוז, ואלם, היות ומכור הייתי לשכרות ולמשחקים, עשיתי את עבודתי בעצלתיים, והזנחתי כליל את המקום, לא דאגתי לחזק את הגג שנשבר, ולא לתקן את החלונות שנופצו, עד

הרכבת שעשתה את דרכה מלעמבערג לווארשא, בעיצומם של ימות החורף, כמעט שקפאה מן הכפור. ואילו בתוך אחד מקרונותיה הכל היה שונה. כמין חמימות שררה שם, שלא מעלמא הדין, כביכול נמשכה לשם אווירה של גן-עדן מקדם. קומץ חסידים ואנשי מעשה סיבבו כחומה את רבם הגדול - רבי שמואל מסלאנים - בעל 'דברי שמואל'. נדחקו להאזין למוצא פיו הקדוש, שלא פסק מלגרום ענייני עבודה ומילי דחסידותא.

רבי ישראל זלמן - הסביר לי שבשלה, שעיף היה באותה שעה מטלטולי הדרכים, ביקש לנצל את הזמן כשהרבי מוקף חסידים הדואגים לשמשו בינתיים, והוא פנה לצדדי הקרון, להניח את ראשו על אחד המושבים, בין גויי הארצות.

ביקש רבי ישראל זלמן לישב בשלוח, קפץ עליו שכנו למושב, ומראה כמראה הפריצים: 'אמור נא יהודי!' - פנה אליו - 'מי זה האיש, בעל הצורה ההדורה, שכולכם עומדים סביב לו בחרדת קודש?!...'

בבית אחת הקפיצו אליו כל החסידים מבט משתומם, וכי זה יהודי הוא?! ועוד נכד של רבי?! - התלחשו ביניהם.

ומתוך דמיותיהם של החסידים בהק אור פני מלך, ה'דברי שמואל', שגם אל אזנו הגיע קולו של האיש, נשא אליו מבט מלא חמלה, ובחביבות יציאה מן הלב אמר לו:

'זהלא שנינו שוים! אתה ואני נכדים פי צדיקים, אולי נשב יחד ונמתיק שיח?'

התרגש האיש, קם ממקומו, כשהוא מלווה בנערו המשרת, והתיישב על המושב הסמוך לצדיק, כשהחסידים מפנים לו את הדרך, ומתפזרים כל אחד על מושבו.

ברוך שבאהבה פנה הצדיק לאיש שיחו: 'אמור נא, לאיזה רבי מתייחס אתה כנכד?'

'סבי היה הצדיק הקדוש רבי לוי יצחק מבארדיטשוב' - פנה האיש.

'הדברי שמואל' נותר ממקומו.

'האתה זה לייב דאקטאר?!...'

'אכן, ענה האיש, 'מהיכן יודע כבודו?'

'הלא גלוי וידוע בעדת החסידים - סיפר לו הצדיק - כי נכדו של הצדיק מבארדיטשוב משמש כיום כרופאו הראשי של

עטרות של שבילים

פלאות ופריפראות

מהו העיקר בעבודת ה' - תורה או תפילה?

כרמים תטע ועבדתי ויני לא תשתה ולא תאגר כי תאכלנו ותלעת (פח, טז).

בין חילוקי הדעות שבין החסידים והמתנגדים לדרך החסידות, מצויה המחלוקת הידועה אודות מהות העיקר בעבודת ה', כשהמתנגדים טוענים לכתורה, שעסק התורה הוא העיקר, ואילו החסידים ההולכים בתורת הבעש"ט הק' ז"ע, טוענים שהעיקר הוא העבודה שבלב זו התפילה.

ולמרות שבחצר הקודש ראפשיץ ודזיקוב היה עסק התורה גבוה ומשובח ביותר בסולם הערכים, כתב רבינו הרה"ק רבי יהושע מדזיקוב ז"ע בספרו הנערץ והנקדש 'עטרת ישועה', לרמז בפסוקי פרשתנו על גדולתה של התפילה יותר מלימוד התורה, ובמיוחד בדור האחרון - דור עקבתא דמשיחא, וזה לשונו הטהור:

'רמזה לנו תורה הקדושה בזה כי עיקר הוא התפילה

בעקבתא דמשיחא (ראה ספר התניא, קונטרס אחרון על כמה פרקים: זמכל שכן עתה הפעם בעקבות משיחא שאין הורחתינו קבע מצוק העתים, ועיקר העבודה בעקבות משיחא היא התפלה כמי ש'רחמי' ז"ל בעץ חיים ופרי עץ חיים), ו'לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה'. וכמו שמבואר בספרים לפרש הקרא (תהלים קב ט) 'פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם תכתב זאת לדור אחרון', היינו שבעונותינו הרבים בעקבתא דמשיחא בדור האחרון שאנו מטורדים בטרתת הפרנסה, העיקר הוא תשאר לנו אך כח התפלה, ועיין בספרים (האי 'מאור ושמש' פרשת ויצא ד"ה ויחלום).

לזאת, אפילו שעל ידי התפלה לפעמים מבטל מן התורה, אל ישיגני על זה, כי עיקר עבודה הוא התפלה. והנה דרשו ז"ל (ברכות ו ב וברשי"י שם ד"ה דברים) על קרא 'כרום זלות לבני אדם' (שם יב ט) (אלי) דברים העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלין בהם זו תפלה; הרי ד'כרם' רומז לתפלה. 'יין' רומז לתורה בסוד 'הביאני אל בית היין' (שה"ש ב ד) ודרשו ז"ל (שה"ש"ר ב ג) 'זה מרתף גדול של יין, זה סיני'.

וזה שרמזה תורה 'כרמים תטע ועבדתי', שעיקר תראה

שהיה הפונדק למקום עזוב ונטוש.

'באחד הימים, באה רוח סערה עזה על הארץ, ומטר חזק ועצום נתך על הארץ. הפריץ, שעשה באותה שעה את דרכו בעיר הזאת, ביקש להסתתר מפני הרוחות והמים, ומשנזכר שיש לו פונדק באזור, בא ונכנס אל המקום, והשתומם על המראה המביך.'

'יענקל' - פנה אלי הפריץ ברוגז רב, 'הלא מסרתי בידך פונדק בנוי לתפארת, מדוע הזנחת אותו עד כדי כך?! החלונות שבורים! מים דולפים מן הגג, מה עשית?!'

'ומה השבתי לו לפריץ? - פרץ יענקל בבכי מר, באזני הצדיק, המבין ומאזין, מביט ומקשיב:

'וכי ידעתי שיבוא פתאום מטר חזק כל-כך?!...'

יענקל לא הצליח להוציא מילה נוספת מפיו, הבכי הלך וגבר עליו, עד שיצאה נשמתו בנהי תמרורים.

באותה שעה הגיע עליו הצדיק מבארדיטשוב ואמר: 'יענקל! נפטר בהרהורי תשובה.'

יש קונה עולמו בשעה אחת.

סיים ה'דברי שמואל' את הסיפור, ופני לייב דאקטאר, נכדו של רבי לוי יצחק, השתנו לחלוטין. הרהורי תשובה עזים מילאו את מוחו ולבו.

- 'כמה שנים כבר לא הנחת תפילין?' - שאלו הצדיק.

- 'ארבעים שנה'.

מסר לו ה'דברי שמואל' את תפיליו שלו, וביקש ממנו שיתחיל להניח אותם דבר יום ביומו.

באותה שעה הגיעה הרכבת לווארשא, והצדיק נפרד בלבביות מאיש שיחו.

...

שנים רבות לאחר מכן, נקלע רבי ישראל זלמן - המשב"ק בעיר לעמבערג, ובלכתו ברובע היהודי היהודי ניגש אליו זקן אחד, בעל זקן לבן ארוך והדור.

- 'הלא אתה משמשו של הרבי מסלאנים, הזוכר אתה מי אני?'

- 'אינני זוכר, מי אתה רב-איד?'

- הלא אני לייב דאקטאר, שפגשתי אותך עם רבך על הרכבת, מאז ששמעתי מרובך את סיפורו של זקני הקדוש מבארדיטשוב, וקבלתי ממנו את התפילין, שבתי בתשובה, עזבתי את עבודת הכבודה כרופאו של הצאר, וחזרתי אל חיק אבי שבשמים, לעובדו בלבב שלם.